

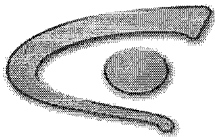

www.assistanse.no

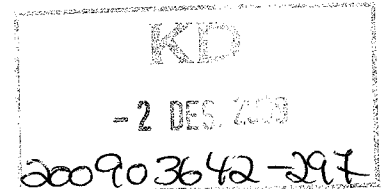
ASSISTANSE

interesseforeningen for barn og ungdom med synshemming

Sporveisgata 10, 0354 OSLO. - Telefon 22 56 88 24. - Telefaks 22 56 88 28

Norges Blindforbund
Synshemmedes organisasjon

Høringsuttalelse om NOU 2009:18 Rett til læring.

Til Kunnskapsdepartementet

**Postboks 8119 Dep
0032 Oslo**

Innholdsfortegnelse

Jorid og Midtlyngutvalget*, vet dere nok?	3
Kort om Assistanse og hva vi har basert vår høring på.	4
Vi har basert vår høringsuttalelse på	4
Om gruppa barn og unge med synshemming	4
Hva mener vi om NOU 2009:18 Rett til læring.	6
Overordnet er vårt syn at retten til spesialundervisning, på bakgrunn av sakkyndig vurdering og enkeltvedtak MÅ opprettholdes. Det er nødvendig for foreldre/foresatte å ha et enkeltvedtak som kan påklages og det har vist seg å være et godt redskap for å sette tilrettelagt undervisning ut i livet.	6
Rett til punktskriftopplæring i grunnskolen og videregående skole / Læreplaner fagene dekket av §§ 2.14 og 3.10; ADL, punkt, IKT og mobility.	9
Økonomi	9
Tilpassede og fleksible opplæringsløp	10
Statped-systemet	10
Helhet krever tverrfaglig og tverretattlig samarbeid	11
Økt kompetanse på alle nivåer	11
Foreldreopplæring	12
Foreldreopplæring må lovfestes for synshemmedes foreldre.	13
Kompetanseutvikling	13
Opplæring i bruk av hjelpemidler i regi av hjelpemiddelsentralen	14
Læremidler	14
Riksrevisjonen	15
Noen viktige dokumenter:	17

Jorid og Midtlyngutvalget*, vet dere nok?

Vet dere at jenta mi, snart voksen,
ville vært analfabet uten Louis Braille?
Vet dere nok om hans geniale prikker?
Vet dere at hun uten hvit stokkopplæring
ikke hadde kommet seg noen vei på egenhånd?
Hun har friske bein og kvikke tanker.
Vet dere hvor få barn og unge, med lite eller uten syn,
som går i vanlige klasser her i Norge?
Vet dere hvor mange spesialpedagoger som kan
kunsten å lære bort punktskrift, forflytningsteknikker
og dagliglivets aktiviteter, når synet er borte?
Vet dere hva som kreves for å lære bort ei rute
med kjennemerker for hvit stakk?
Vet dere hva det betyr å kunne si "ha det, mamma, æ går mæ en tur!"?
Å kunne gå uten ledsaging til skolen, og mestre å ta bussen alene til byen?
Vet dere hvor herlig det er å kunne øve
til historieprøve i sofaen med boka på knærne,
vekk fra data og syntetisk tale?
Å kunne putte ei fin punktbok i sekken og lese for medelever i norsktimen?
Vet dere hva det skaper av frihet og glede?
Vet dere hvordan man tilrettelegger gym og sløyd for den som ikke ser?
Vet dere om ensomme friminutt og skolerte assistenter som kan forebygge dette?
Vet dere at punktskriftbrukere trenger sin egen pedagogikk i teorifagene,
men at den er nyttig for hele klassen?
Vet dere at punktlærebøker må bestilles i tide, og lages av folk som kan faget?
Vet dere hvem som kan kunsten å lære bort punktnoter i dette landet?
Noter, musikk og kulturskoler må være tilgjengelig for alle barn.
Det finnes folk som kan hver eneste en av disse tingene, og de brenner for å lære
opp andre.

Rør ikke spesialkompetansen på syn før dere vet nok om konsekvensene
for disse barna og ungdommene.

Rør ikke tiden lærerne trenger for å tilrettelegge timer,
og kursene de trenger for å lære hvordan.

Rør ikke paragrafene våre, 2.14 og 3.10 i Opplæringslova.

Punkt, tekniske hjelpemidler, mobilitet og ADL opplæring er nødvendig
for en framtidig jobb og å kunne klare seg sjøl.

Vi har vært svineheldige.

Vår jente har fått nødvendig lærdom av folk med spesialutdanning
og praktisk erfaring fra arbeid med manglende syn.

Hun er på god vei mot et selvstendig og yrkesaktivt voksenliv.

Vi kan ikke tåle at barna og foreldrene som kommer etter oss
skal miste så mye som en tøddel av alt dette.

Med vennlig hilsen tigermammaen
Karen Marie Oma

* Jorid Midtlyng, leder for Midtlyngutvalget og NOU 2009:18 Rett til læring.

Kort om Assistanse og hva vi har basert vår høring på.

Assistanse er en foreldreforening for barn og ungdom med synshemming. Vi er for tiden i starten av en integreringsprosess med Norges Blindforbund. Assistanses hovedarbeid er å være til støtte for familier som får barn med synshemming, og blant annet arbeide for at våre barn får gode oppvekstvilkår hjemme, i skolen, og på fritiden slik at de blir godt rustet til at aktivt og godt arbeids- og voksenliv på lik linje med resten av befolkningen. Norges Blindforbunds overordnede mål er samfunnsmessig likestilling for svaksynte, blinde og andre grupper av funksjonshemmede.

Vi har basert vår høringsuttalelse på

-ulike offentlige rapporter

-utveksling av informasjon og erfaring fra foreldre og fagfolk innen vårt interesseområde

-utveksling av informasjon på møter i Samarbeidsforum Syn (rådgivende organ for de statlige spesialpedagogiske støttesentrene Tambartun og Huseby)

Sist men ikke minst: våre barns erfaringer med norsk skole, og deres positive og negative erfaringer og våre opplevelser som voksenpersoner rundt barn og ungdom med synshemming

Om gruppa barn og unge med synshemming

Barn og unge med synsnedsettelse er pr definisjon en lavfrekvent gruppe. I Samarbeidsforum syns notat i forbindelse med Statped2005 skrev vi følgende: *"Det foreligger ikke et offentlig register vedrørende forekomst av synsvansker i Norge. Basert på tall fra Sverige der registre finnes, kan en anslå at forekomsten i Norge er ca. 50.000 og at 1.500 av disse er i alderen 0-18 år. Undersøkelse gjort av SSB anslår 130.000 nordmenn med kraftig nedsatt syn, hvorav de fleste er godt voksne, gruppa barn og unge under utdanning er derfor marginal.. Sentrene har en oversikt over enkelt grupper av synshemmede. Det er for eksempel 60 elever i grunn- og videregående opplæring som er blinde eller sterkt svaksynte som bruker punktskrift. Innen enkelt diagnosegrupper som Spielmeier Vogt (NCL) og LMBB som bl.a. har en progredierende synshemming er det ca 40 elever innen hver diagnose."*

Sentrale funn i Assistanses erfaringskartlegging og skoleundersøkelse

Assistanse har gjennomført en kartlegging som er basert på data fra 114 familier. Denne konkluderte med at 21 % har opplevd hverdagen i barnehagen som middels eller dårlig/ vanskelig og 35% opplever hverdagen i skolen som middels eller dårlig/ vanskelig. For å finne ut mer om hva som var de faktiske problemene i skolen ble det

derfor gjennomført 20 dybdeintervjuer. Vi bringer her noen oppsummeringer fra disse undersøkelsene:

- Materialet tydeliggjør at foreldre til svaksynte barn opplever flere negative møter med systemet enn foreldre til blinde barn. De opplever seg ofte misforstått eller ikke trodd som foreldre. Mange svaksynte blir også sent eller aldri gitt et tilrettelagt tilbud.
- Flere steder påpekes det mangel på kompetanse om synshemmedes rettigheter og behov. Prosentandelen fornøyde respondenter øker der hvor kompetansen blant de ansatte er høy. Der hvor kompetanse mangler kommenterer respondentene at de strever mye, ikke blir trodd eller hørt på.
- Samtlige av foreldrene mener det er en sammenheng mellom ledelse i barnehagen/skolen og tilrettelegging. Skolens holdninger, velvilje, forståelse og ledelse har derfor stor betydning for å få et godt og fungerende resultat. Ledelsens åpenhet og fokus på muligheter framfor begrensninger er avgjørende for god tilrettelegging i de fleste tilfeller.
- Helhetlig forståelse av den synshemmedes elev er ikke alltid like god. Det er mest fokus på det faglige.
- Planleggingen i forkant av undervisningsopplegg er ofte ikke god nok. Det har en meget viktig funksjon både for faglig deltakelse og sosial inkludering.
- Svaksynte har også behov for tilrettelagt undervisningsopplegg og materiell som krever mindre bruk av tid, men hvor man lærer det som er fastsatt i læreplanen.
- Sosial inkludering er for de fleste en utfordring. Spesielt de som er blinde er mye alene i friminuttene.
- Foreldrene, til tross for gode samarbeidsforhold, bruker mye krefter på å se til at alt av hjelpemidler og tilrettelegging kommer på plass, følge opp lærere og ledelse i tillegg til sitt eget barn. De fleste av foreldrene i undersøkelsen synes oppfølgingen er et tungt ansvar, og for mange er det veldig slitsomt.
- Det er nødvendig at det blir et bedre samspill mellom opprettelse av individuell plan (IP) og ansvarsgruppe også for barn med synshemminger.
- At faglærer har fokus på muligheter er viktig når man iverksetter tiltak.
- Foreldre opplever å måtte være:
 - koordinator.
 - Leksehjelper (krever mye mer tid enn for ikke synshemmede elever).
 - ADL – pedagog

- En som hele tiden må ta telefoner og sjekke opp forhold.
- Bære med seg tanker om å være til bry eller for krevende i møte med systemet.

Videre er mange foreldre misfornøyd med PPT. Samlet har 22 % en negativ opplevelse av møtet med PPT (Pedagogisk psykologisk tjeneste). For gruppen svaksynte stiger dette til 39%, for blinde er prosentandelen 17%. Blant familier med barn med tilleggsproblemer utover synet har 34% negative erfaringer fra møtet med PPT.

Hva mener vi om NOU 2009:18 Rett til læring.

I utvalgets mandat står følgende:

" Utvalget skal fremme forslag innenfor dagens ressursramme."

Ut fra den erfaring Assistanse og Norges Blindforbund representerer er det ikke mulig å skape gode nok skolevilkår for barn og unge med synshemming UTEN tilførsel av friske midler. Både på sentralt nivå (Statpedsystemet) og lokalt. Kommuneøkonomien er svært avgjørende for skolens sjanser for å legge til rette undervisningen og dermed barn og unges læringsmuligheter. Kompetansesentrene har fått en dramatisk nedgang i bevilgningene siden tidlig 90-tall noe som er alvorlig. Videre foreslås det økt innsats for enkeltgrupper fra utvalget, og da vil noen tape uten ekstra ressurser. Det er derfor vår anbefaling at en ser nærmere på sammenhengen mellom statlige føringer og muligheter for kommunene til å gjennomføre dette. Videre er det helt nødvendig med kraftig økning av bevilgningene til det statlige støttesystemet for syn. Vi opplever en stor urettferdighet i tilbudene barn og unge får av skoletilbud i Norge i dag.

Skoletilbudet er helt avhengig av hvilken kommune du er bosatt i og hvilken skole du går på. Slik kan det ikke være.

Utvalget sier i sin innledning til del III på side 152 at det er "grunnlag for å si at skolene ikke i tilfredsstillende grad har lyktes i å gi en likeverdig opplæring for alle, og videre at "hensikten er ikke å endre praksis i det flertall av kommuner som gjør en god jobb, men å bedre situasjonen der man ikke i tilstrekkelig grad når de utdanningspolitiske målene".

Dette mener vi ikke vil kunne skje uten tilførsel av friske midler.

Tidlig innsats:

Rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen.

Overordnet er vårt syn at retten til spesialundervisning, på bakgrunn av sakkyndig vurdering og enkeltvedtak MÅ opprettholdes. Det er nødvendig for foreldre/foresatte å ha et enkeltvedtak som kan påklages og det har vist seg å være et godt redskap for å sette tilrettelagt undervisning ut i livet.

Et skifte av begreper på dette området ser vi som uheldig.

Oppsummering av noen offentlige dokumenter:

I NOU fra 1995:18 på side 122 står det "For noen elever må det særskilt tilrettelegging til for å sikre retten til tilpasset opplæring. For disse elevene viderefører gsl § 8 prinsippet om tilpasset opplæring ved å gi rett til spesialundervisning. [...] Slik utvalget ser det, er det mest hensiktsmessig å bruke betegnelsen spesialundervisning der det i relasjon til en eller flere bestemte elever er truffet en beslutning om å gi et spesielt tilrettelagt opplæringstilbud. "

I Stortingsmelding 30 2003-2004 kan vi lese at "Spesialundervisning skal være et tiltak for få elever" (s. 87). Det ble da også ment fra statlig hold at ordinær og spesialundervisning skal samordnes. Tanken har vært at når ordinære lærere og spesialpedagoger samarbeidet tettere om undervisningsopplegg ville man kunne se en forbedring av all undervisning i skolen.

Men har dette slått til? Og hvorfor får vi det ikke til?

I den virkelige hverdagen i dagens skole har ikke lærere nok tid til å samarbeide for å få dette til. Dette vil nødvendigvis måtte koste noe. Vi mener at flere pedagoger må inn i skolen for å frigjøre planleggingstid. Dette koster lønninger: det krever flere pedagoger inn i skolen slik at alle får mer tid til å samarbeide. Ikke bare barn og unge med synshemming vil tjene på godt samordnede undervisningsopplegg.

Selv om viktigheten av samarbeidstid også påpekes fra Statped direkte til skolens administrasjon i enkeltsaker, ser vi i praksis at dette vanskelig er å få til i vanlige hverdager.

Dette er alvorlig, og har mye å si for kvaliteten på hele skolehverdagen, spesielt for barn med funksjonshemminger.

Utviklingen i dagens skole er veldig tydelig på at lærere skal tilpasse undervisningen til alle elevene. Flere bøker er skrevet nettopp for at lærere skal få tips om hvordan de skal gjøre dette i praksis. (eks. "Men de er jo så forskjellige").

Mange lærere overlater likevel tilretteleggingen av undervisningen til spesialpedagogen på skolen. Mange lærere tar på denne måten ikke faglig ansvar for elever med ekstra tilretteleggingsbehov. Vårt inntrykk er at mange lærere opplever spesialpedagogikk som noe ukjent som de ikke har innsikt i. Ved å bytte ut ordet "spesialundervisning" med "ekstra tilrettelegging" mener mange at man kan ta bort en barriere slik at alle lærere må ta del i all tilrettelegging for alle elever.

Erfaring viser at ordbytter alene, ikke fører til handlingsendring.

Dette må lærerutdanningen ta større ansvar for. Vi mener også at samfunnet må stille større krav til fremtidens lærere. De bør være faglig svært dyktige og trygge på sin rolle. Dette er en forutsetning for å kunne være kreativ med individuelt tilpassede opplegg til de forskjellige elevene de møter i sin hverdag.

Forskning fra USA er tydelig på at elever med ulike funksjonsnedsettelse tjener på å gå i vanlig klasse med god tilrettelegging (for eksempel to-lærersystem). Elever i slike opplegg kommer bedre ut på mange områder, blant annet har flere elever med slik bakgrunn jobb. Forskningen viser også at elever uten behov for tilrettelegging lærer mer i klasser som har elever med spesielle behov.

(Practices with special needs students, theory, research and application. Steven I. Pfeiffer and Linda A Reddy. Side 81)

Slik vi forstår "Rett til læring" ønskes det at spesialundervisningsbegrepet erstattes av begrepet "ekstra tilrettelegging" slik at skolen kan tilrettelegge mer enn de gjør i dag uten at PPT må kobles inn for å gjøre en utredning og skrive en sakkyndig uttale.

Vi er bekymret for hvilke konsekvenser dette KAN få for våre barn. Vi ser for oss at rektor og skolens spesialpedagogiske team forsøker flere ulike opplegg med eller uten råd fra PPT. Med dagens system der rektor sitter på pengesekken er det lett å se at dette blir en svært vanskelig situasjon for rektor. Hvis tilretteleggingen som skolen setter iverk fortsatt ikke gjør at eleven har tilstrekkelig utbytte ber skolen PPT om hjelp likevel. Det er kan føre til at hjelpen kommer seinere i gang enn det som er ønskelig og tilrådelig. Tidlig innsats blir da til det motsatte. Utsatt hjelp er ikke det foreldre og elever ønsker.

I opplæringslova §1-3 "Tilpassa opplæring og tidleg innsats" er det allerede stadfestet at skolen har plikt til å tilrettelegge etter elevens evner og forutsetninger.

Assistanse og Blindeforbundet mener at Nou 2009:18 ikke kommer nærmere en løsning ved å mene at begrepet spesialpedagogisk hjelp erstattes av begrepet "ekstra tilrettelegging". Skolene har plikt til å tilrettelegge. Fører ikke den tilretteleggingen frem, har skolen ansvar etter § 5-4 om å melde fra til rektor at eleven har behov for spesialundervisning.

Vi frykter også at ved å kalle retten til "spesialundervisning" for "ekstra tilrettelegging" vil det kunne innebære at man ikke behøver å ansette spesialpedagoger til å hjelpe disse elevene. Spesialundervisning gir som Bente Hagtvedt sier det : " løfter om en mer spesialisert kompetanse knyttet til opplæringen. Dette er et meget viktig poeng som vi ber departementet ta på alvor.

Når det skal settes sterkt fokus på tidlig innsats uten at skolene tilføres nye ressurser vil en del elevgrupper tape. Vi er enig i at det er riktig å sette inn tidlig innsats, men det må også følges av nye ressurser.

Konklusjon:

- Assistanse og Blindeforbundet mener at §5-1 rett til spesialundervisning må opprettholdes.
- Vi mener skolene bør ha ansvar for god tilrettelegging også i den perioden PPT utreder.
- Vi støtter utvalgets forslag i at det bør være en plikt til samhandling mellom skolen og PP tjenesten "når tiltak som er satt inn for å bedre læringsutbyttet ikke har hatt ønsket effekt."
- Det MÅ ikke på bakgrunn av ordbruk oppstå tvil om barn og unges rettigheter, verken juridisk eller pedagogisk.

Svaksynte og blinde elever trenger spesielt:

- Lærere som kan faget det undervises i, meget godt.

- Tilgang på synsfaglig kompetanse som sørger for veiledning i forhold til tilrettelegging av faglæreres undervisning.
- Ressurser til samhandling mellom synsfaglig og fagpersonell for de ulike fag. (gjerne lovpålagt tid til samarbeid.).
- Ekstra mye tid til sitt eget skolearbeid. Det er tidkrevende å lære med en synshemning.

Rett til punktskriftopplæring i grunnskolen og videregående skole / Læreplaner fagene dekket av §§ 2.14 og 3.10; ADL, punkt, IKT og mobility.

Barn og ungdom med synshemming har ekstra rettigheter etter Opplæringslovens §§ 2.14 og 3.10.

Disse rettighetene kommer i tillegg til spesialundervisning og handler om de særskilte fagene punktskrift, ADL, mobilitet og IKT.

Det er pr i dag ikke ferdigstilt og " autoriserte " læreplaner i §§ 2.14 og 3.10. Ferdigstilling og autorisering av slike er en forutsetning for at elever med rettigheter etter disse paragrafene skal få tilfredsstillende undervisning.

Det er også ønskelig at det forskriftsfestes kompetansekrav for undervisning i disse fagene.

Kompetansesentrene har laget slike planer på oppdrag fra departementet, men departementet har enda ikke godkjent dem. Dette er det nå på høy tid at departementet gjør. Mangelen på fagplaner gjør at undervisningen og målene elevene trenger å nå ikke blir tatt på alvor og elevene får svært mangelfull opplæring på grunn av dette. Mange vet ikke om fagplanene.

Det er av avgjørende betydning at retten til opplæring i punktskrift, IKT, ADL og mobility opprettholdes men også utvides, til å omfatte hele svaksyntgruppa, (de med visus under 0.33) ikke bare de *sterkt svaksynte*. Mange svaksynte opplever i dag at de ikke får den opplæringen de trenger for å ta ut sitt læringspotensiale innen utdanning fordi de ikke har rett på denne hjelpen. Dette bør forandres slik at denne gruppen kan få bedre hjelp og slik står bedre rustet til arbeid i voksenlivet. Det er sterkt bekymringsfullt at synshemmede elever for eksempel på IKT-området får en altfor dårlig oppfølging noe som gjør at mulighetene i dataverktøyet ikke utnyttes. På mange skoler er det også digitale læringsplattformer som er vanskelig eller umulige å bruke for sterkt synshemmede og blinde elever og dette er ikke akseptabelt. F.eks. er Clasfronter ikke tilgjengelig for punktskriftbrukere. Dette handler om brukervennlighet og er noe mer enn at plattformene er "tilgjengelige".

Økonomi

Det er viktig at det satses på tidlig intervensjon og enklere veier fram til tilpasset opplæring. Men dette må ikke gå på bekostning av elever som i dag har spesialundervisning. Behovet for større lærertetthet vil nødvendigvis være kostnadskreven. Målet må være å utdanne barn og unge til å være gode samfunnsborgere som kan gi noe tilbake til samfunnet etter endt utdanning.

Tilpassede og fleksible opplæringsløp

Assistanse-foreldre og elever med synshemming undrer på om spesialklasser for elever med synshemming og mulighet til å bo på et internat, kan være et viktig tilbud til synshemmede elever. Dette vil være kompetansehevende for denne gruppen. De trenger å bli "gode synshemmede", dvs med gode nok kunnskaper i kompensierende ferdigheter og det krever god opplæring og tid. Som synshemmet får man ikke god nok kompetanse på alle spesialområdene innen synskompetanse i løpet av skoletiden. Fagene man har rett på etter § 2-14 og 3-10 blir ofte ikke tatt ut i sin helhet fordi våre elever ikke klarer 5 ekstra timer pr uke i hele sin skolegang. (13 år). Vi lurer på om dette kunne være en mulighet for å gi elevene den kunnskapen de har behov for å leve et så godt liv som mulig som synshemmet, og som aktivt deltagende samfunnsborger med mulighet for et meningsfullt arbeid og en sunn og givende fritid. Dette ville gitt dem verdifull opplæring sammenhengende over tid.

En viktig fordel med en slik ordning er at fagfolkene ved skolen vil kunne få arbeide direkte med elever og slik være sikker på at kompetansen de sitter på ikke forsvinner eller bare blir "boklig" og at den utvikles i takt med samfunnsutviklingen.

Vi ber departementet ta disse tankene med seg i det videre arbeidet. I Sverige har man gjenopprettet spesialskoler.

Statped-systemet

Barn og unge med synshemming er en marginal gruppe, som nevnt innledningsvis. Dette betyr at det svært sjelden er barn og unge med synshemming i norske kommuner og skoler. Dette betyr at skolene er avhengige av kunnskapen i PPT. PPT er avhengig av kunnskapen hos kompetansesentrene, særlig for lavfrekvente grupper. I klartekst betyr dette at vi innenfor synssektoren er avhengig av at det opprettholdes spisskompetente miljø på nasjonalt nivå.

For våre grupper er tilgang til kunnskap, viktigere enn nærhet til kunnskap. Utvikling av tverrfaglighet, for eksempel ved regionalisering ved kompetansesentrene, MÅ ikke gå på bekostning av eller føre til utarming av spisskompetente miljøer, som for eksempel Huseby og Tambartun.

Innenfor fagområdet SYN er det rett og slett ikke mulig å splitte kompetansen på flere sentre UTEN at kompetansen PULVERISERES. Det må være et visst volum elever og skoler å forholde seg til for at fagutvikling skal kunne finne sted og en viss mengde mennesker for at de skal kunne utgjøre et fagmiljø. **Kjernekompetanse blir altså svært sårbar ved å splitte på flere sentre.**

Regionale kompetansesentre vil ha behov for tilgang på synsfaglig kompetanse, som må tilføres/lånes fra nasjonale sentre.

Ytterligere nedbygging av sentrene Huseby og Tambartun er en fare for de som trenger tjenestene som ytes derfra; kommuner, PPT, den enkelte skole og den enkelte elev.

Vi opplever at Midtlyng-utvalget på dette området har konkludert uten å utrede konsekvensene dette får for synshemmede. I 2005 ble det gjort en større utredning med bred brukerdeltakelse der også regionalisering ble vurdert. Denne var mye grundigere for synsområdet enn utvalgets arbeid og på synsområdet var det svært bred enighet om at regionalisering er feil vei å gå.

Vi anbefaler og oppfordrer departementet på det sterkeste til å beholde Huseby og Tambartun kompetansesenter som de er, gi en kraftig økning i bevilgningen til sentrene samt å la ideen om å bygge opp internatmuligheter modnes og vurderes. En slik styrking er nødvendig for å opprettholde og videreutvikle spisskompetansen.

Vi synes i tillegg til å beholde disse to nasjonale sentrene som også er med på å videreutvikle kompetanse på området syn, at en regionalisering i resten av Norge, vil måtte bygge opp synskompetanse, i samarbeid med Huseby og Tambartun.

Helhet krever tverrfaglig og tverretatlig samarbeid

Tverrfaglighet og tverretatlig samarbeid er en stor utfordring. Vi er svært glad for at utvalget nå foreslår at retten til individuell plan også må legges inn i opplæringsloven. Dette kan medføre en kostnad som ikke er ubetydelig og må tas på alvor. Kommuner kan i dag fraskrive seg ansvar om et barn bare har en tjeneste fra kommune, som for eksempel støttekontakt. Dette oppleves av kommunene som en så liten del av barnets tilbud i hverdagen at de det ikke er hensiktsmessig for dem å være mer delaktige i arbeidet rundt barna. At skole blir en naturlig del av Individuell plan ansvarliggjør kommunene til helhetlig tenkning, hvilket er en styrke. Skole og PPT bør bidra i arbeidet med individuell plan. Andre naturlige samarbeidspartnere er fylkessynspedagogene, helsesøster og andre fagpersoner barn og familie er i kontakt med. Det må følge ressurser med hjemling av Individuell Plan også i Opplæringsloven.

Vi er enige i at PPT må styrkes. PPT må også tvinges til å arbeide på mer effektive måter som noen kontorer klarer. For eksempel kan en elev/sak tas opp i teamet og alle bidrar til at eleven blir utredet og rapport laget på en til to uker. Samfunnsøkonomisk vil vi tjene på at PPT får selvstendig henvisningsrett til spesialisthelsetjenesten. Dette bør knyttes til utdanningsgrupper.

=

Habiliteringstjenester og Statped.

Dette er tjenester vi gjerne ser sterkere knyttet opp mot hverandre. Våre barn er ikke i utgangspunktet pasienter, men har en del å hente på styrket samarbeid med habiliteringstjenestene som ligger under Helseforetakene.

Økt kompetanse på alle nivåer

Barn med funksjonsnedsettelse trenger kompetente lærere. Vi trenger at læreryrket får høyere status, slik at det blir respektert og verdsatt. Kunnskap er viktig.

Skolene har plikt til å skaffe seg kompetanse etter § 10.8. Det er nødvendig at det settes av nok penger også til uforutsette kompetansebehov, som for eksempel å få en elev med synshemming.

Foreldreopplæring

Det er krevende å være foreldre/foresatte til svaksynte og blinde barn og unge, rent faglig. Man skal kunne mye, i tillegg til vanlig faglig leksehjelp:

- Være gode IKT-pedagoger.
- Være gode punktskrift-pedagoger.
- Være gode ADL-pedagoger. (ADL= aktivitet i dagliglivet)
- Være gode mobility-pedagoger. (mobility = forflytningsteknikk)

I Opplæringslovens § 1.1 om formålet med opplæringa står følgende: *"Opplæringa i skole og lærebedrift skal, i samarbeid og forståing med heimen, opne dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring."*

Samarbeid og forståing med heimen er helt sentralt. For foreldre/foresatt til barn og ungdom med synshemminger byr dette på store utfordringer. Det er ikke mulig å være den gode samarbeidspartner når man er på gyngende grunn sjøl.

I forarbeidene til loven (Ot.prp.nr. 46 2007-2008) fremheves også gode samarbeidsformer mellom skole og hjem. For å gjøre dette mulig til foreldre/foresatte med barn med synshemming er det viktig at vi sikres egne rettigheter til foreldreopplæring.

Den gruppen barn Assistanse representerer har rettigheter etter Opplæringslovens §§ 2.14 og 3.10;

"Sterkt svaksynte og blinde elevar har rett til nødvendig opplæring i punktskrift og opplæring i bruk av nødvendige tekniske hjelpemiddel. Elevane har også rett til nødvendig opplæring i å ta seg fram på skolen, til og frå skolen og i heimemiljøet. Omfanget av opplæringa i tid og innhaldet i opplæringa blir fastsett i forskrift etter §2-2 og §2-3 i denne lova. Før det blir gjort vedtak om slik opplæring, skal det liggje føre sakkunnig vurdering"

Denne lovparagrafen sikrer ungene den ekstra tilrettelegginga og tilpasning som er nødvendig for at de skal få en likeverdig utdanning som alle andre unger. Det er foreldre/foresatte som blir "hengende etter", fordi vi ikke alltid har de nødvendige kvalifikasjoner for å følge opp ungene i skolearbeidet; altså svekkes muligheten for få til godt samarbeid mellom skole og hjem, og for at §§ 2.14 og 3.10 skal fungere etter hensikten.

Hjemmearbeid er en del av norsk skole. Dette er slått fast bla gjennom Kunnskapsministerens svar på et spørsmål om lekser i Stortingets spørretime i februar 2009. Bakgrunnen var at Utdanningsdirektøren i Hordaland hevdet at skolen ikke kunne gi elever lekser, det var ikke hjemlet i loven. Kunnskapsministeren svar gikk på sedvane og en fast rettsoppfatning om at lekser er en del av skolens virksomhet. §2.3 i opplæringsloven sier at elevene skal være aktivt med i opplæringen.

Altså er de slik at lekser er en del av skolen. Lekser gjøres hjemme. Det er der vi er og skal fungere som hjelpere for våre barn og unge.

Foreldreopplæring må lovfestes for synshemmedes foreldre.

Barn og unge med synshemming har rettigheter og skolene/personalet har krav til seg. Krav som blir møtt av opplæringsmuligheter ved kompetansesentrene. Det er bare foreldre/foresatte som ikke har rettigheter.

For å vise til en annen sektor, hørselssektoren der foreldre/foresatte har rettigheter.

Foreldre til hørselshemmede barn har i dag følgende tilbud:

- "Se mitt språk". Kursrekke over 40 moduler a 25 timer.
Målgruppe foreldre til døve barn 0-16 år
- "Norsk med tegnstøtte". Består av 3 samlinger a 2 dager

Assistanse og Blindeforbundet ser det som et viktig rettslikhetsprinsipp at også foreldre/foresatte til barn og ungdom med synshemming sikres rett til nødvendig opplæring.

Kompetanseutvikling

En annen viktig sak for oss i Assistanse og Blindeforbundet har alltid vært er å sikre at personell har den kunnskap som er nødvendig for å undervise barn og unge med synshemming. Det er hjemlet i Opplæringsloven;

"§10.8 Kompetanseutvikling

Skoleeigar har ansvar for å ha riktig og nødvendig kompetanse i verksemda.

Skoleeigaren skal ha eit system som gir undervisningspersonale, skoleleiarar og personale med særoppgåver i skoleverket høve til nødvendig kompetanseutvikling, med sikte på å fornye og utvide den faglege og pedagogiske kunnskapen og å halde seg orienterte om og vere på høgde med utviklinga i skolen og samfunnet"

Når det gjelder kompetanse ift §§ 2.14 og 3.10 er det også presisert i forarbeidene til loven:

"Departementet viser til at det er eit kommunalt og fylkeskommunalt ansvar å sørgje for at innhaldet i opplæringa blir realisert, og kommunar og fylkeskommunar må derfor knyte til seg tiltrekkelig med personale som har synspedagogisk og

spesialpedagogisk kompetanse". (Merknader fra Ot prp nr 44 (1999 – 2000) til §§2-14 og 3-10, i Opplæringslova og forskrifter. (red. Øystein Stette, 2009)

Personalet som underviser barn og ungdom med synshemming skal ha nødvendig kompetanse, her er lovverket klart og tydelig.

Kompetanse på alle nivå

Midtlyng-utvalget sier: det skal være kompetanse på alle nivå.

Det er både uhensiktsmessig og ganske umulig å ha kompetanse på alle nivå for lavfrekvente grupper som barn og unge med synsproblematikk. Jfr beskrivelsen av gruppen barn og unge med synshemming innledningsvis i høringsuttalelsen.

For at kommunene skal få riktig kompetanse må Statped systemet ha høy faglighet og solid kunnskap om sine brukere og deres vansker og behov. De fleste i Statped systemet har meget høy kompetanse, og flere på doktorgradsnivå. Det finnes ikke andre miljøer i Norge som har interessen og muligheten til å bedrive og innha denne spisskompetansen. Universitetene har sine pedagogiske kompetansemiljø som forsker og underviser på et mer generelt nivå. Det er ikke realistisk å tro at man ved å bestemme at Statped ikke skal forske så kommer universitetene i Norge til å overta det Statped gjør i dag. I dag har Statped ved Huseby og Tambartun et meget godt samarbeid med Universitetet i Oslo og NTNU i Trondheim. Det kommer svært konkret og nyttig forskning ut av dette i tillegg til at flere tar mastergrader innen temaet syn i kjølvannet av dette samarbeidet.

Opplæring i bruk av hjelpemidler i regi av hjelpemiddelsentralen

I Norge i dag har vi et system som gir funksjonshemmede gode hjelpemidler.

Det vi imidlertid ser som en alvorlig og stor mangel er det nesten totale fraværet av opplæring i bruk av hjelpemidlene.

I Sverige får man opplæring i bruk av kikkert. I Norge får man en kikkert, men ingen opplæring. Det fører til at mange ikke vet hvordan man skal bruke den og dermed ligger den oftere i lommen, ubrukt, enn det den gjør hos en svensk bruker. Det er alvorlig og betenkelig at et rikt land som Norge ikke har råd til å lære opp brukerne.

Her kommer foreldreopplæringen også inn. For at foreldre skal være gode hjelpere for sine barn må de ha nok kompetanse til det. Da må det være en rettighet at vi får opplæring i vårt barns hjelpemiddel.

Læremidler

Elever med synshemming er avhengig av tilrettelagte læremidler i punktskrift, på lyd eller elektronisk. Det er viktig at disse kommer i tide til skolestart, slik at elevene kan følge den undervisning skolen faktisk legger opp til. På grunn av nedskjæringer i Statped-sentrenes budsjetter henger produksjonen langt etter i forhold til læremidler i alle tre medier. Sikring av tilgang på læremidler i rett tid (bøker på lyd og i punkt) er derfor et viktig krav.

Gode og tilrettelagte læremidler er et svært viktig virkemiddel for å sikre elever med synshemming rett til læring. Den enkelte elev vil kunne trenge læremidler parallelt i alle tre medier for å sikre at eleven på ulikt vis kan tilegne seg lærestoffet.

Det blir i en del tilfeller produsert læremidler som ikke er fullverdige for å spare penger. Det må sikres optimale læremidler også for synshemmede elever. I høringen er det ikke beskrevet hvor læremidler skal produseres. Vi forutsetter at uansett løsning fremover vil læremiddelproduksjonen bygge på de faglige miljøene som i dag finnes ved Huseby og Tambartun, og at disse tilføres ressurser til å utføre denne oppaven på en tilfredsstillende måte og i tide.

Riksrevisjonen

Riksrevisjonens undersøkelse av opplæringen i grunnskolen (2005-2006) finner at kommunene ikke klarer å tilrettelegge godt nok. Det er store ulikheter mellom kommunene. Rektorer mener at lærertettheten ikke er stor nok, og at kompetansen ikke er god nok.

Evaluerings av spesialundervisningen foregår sjelden. Dette er et alvorlig problem som må tas alvorlig av lærerutdanningene og pedagogikk-miljøene i Norge.

Det finnes i dag ingen konsekvenser når kommunene som skoleeiere bryter regelverket. Hvilke konsekvenser kan være nyttige slik at rektor og skoleeier satser riktig i skolen?

Konklusjoner:

1. Rett til spesialundervisning videreføres.
2. Huseby og Tambartun opprettholdes og styrkes som nasjonale kompetansemiljøer for synshemmede.
3. Det utredes å opprette spesialklasser for synshemmede med internattilbud.
4. Det settes i verk tiltak som sikrer bedre sosial integrering av synshemmede og andre grupper av funksjonshemmede.
5. Foreldre til synshemmede barn og unge gis lovfestet rett til opplæring og det etableres et opplæringstilbud for gruppen.
6. Det utarbeides en omfattende rapport som beskriver situasjonen synshemmede møter i skolen og som ser på hensiktsmessige tiltak for å gi gruppen en best mulig opplæring.

Med vennlig hilsen
Norges Blindforbund

Assistanse

Atle Lunde
Leder (Sign)

Eli Godager
Leder (Sign)

Noen viktige dokumenter:

NOU: 2009:18 Rett til læring

Samarbeidsforum syn Et notat om innhold i og organisering av Synssektoren Oslo, 16. November 2004

Prosjektrapport Framtidig faglig profil og organisering av Statped Oslo Februar 2005

Nifu Step Rapport 19:2007

Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa

Forskrift til opplæringslova

Riksrevisjonens undersøkelse av opplæringen i grunnskolen dokument nr. 3:10 (2005-2006)

Kunnskapsstatus om spesialundervisningen i Norge av Kjell-Arne Solli

Why Inclusion? Richard A. Villa og Jaqueline S. Thousand

Strategi for økt kompetanse i skolen Utdannings- og forskningsdepartementet

Syns- og audiopedagogisk teneste i Hordaland. Årsoppgave med vedlegg 2008

Stortingsmelding 23 (1997-98)

NOU 1995;18

Spesialundervisning veileder til opplæringsloven om spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning.

Stortingsmelding nr 30 (2003-2004) Kultur for læring

Practices with special needs students, theory, research and application. Steven I. Pfeiffer and Linda A Reddy. Side 81

En alternativ måte for ppt å organisere sitt arbeid på. Intensive arbeidsperioder av Steinar Nervik .